

АЛИЈАНСА - ЦИВИЛИЗИРАНА ИЛИ МИЛИТАРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА!?

Во врска со сè поголеми-те дилеми со кои се соочува НАТО, кој по настаните на поранешните југословенски простори, по њујоршките случувања, по Авганистан и по Ирак, всушност Алијансата се наоѓа пред вратите на политичкиот рај или пекол, Евро-Атлантскиот совет на Македонија покренува низа дебати и трибини во земјава, со цел да ни ја приближи нејзината воена структура. Улогата на Алијансата сè повеќе се видоизменува, а асиметричните опасности: глобалниот тероризам, меѓународниот криминал, оружјето за масовно уништување, како и земјите со слаба институционална политичка ста-

Иран станува нова невралгична точка. Според некои воени и политички аналитичари, Иран за САД претставува нова геостратешка цел или опсесија, која ќе биде отстранета доколку иранското раководство се откаже од производството на збогатен ураниум, кое во основа служи за изработка на оружје за масовно уништување. Меѓутоа, тоа не е вистинската причина за американското селење на воените капацитети и за секојдневните консултации со најголемите сојузници: Велика Британија и во последно време Германија. Целта е да се скрие кризата во внатрешните односи во Алијансата, која по паѓа-

ЕВРОПА СЕ ВРТИ ОКОЛУ НАТО КАКО ЗЕМЈАТА ОКОЛУ СОНЦЕТО

■ Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

билност и поставеност, претставуваат фактори кои ја одредуваат судбината и ги диктираат развојот и темпото на промените во Североатлантскиот сојуз. Во тој контекст, Република Македонија настојува да се приближи до Алијансата и да ги преброди детските сипаници за да стане членка на НАТО. Но, во меѓувреме, во самата организација има многу сериозни структурални проблеми кои, пред сè, се поврзани со нагласената економска и политичка криза во ЕУ, која и самата се прашува до каде се границите на европското семејство, а при тоа не може да им парира на американските геостратешки интереси, кои сè повеќе се изразуваат преку операциите на НАТО во Босна, во Косово, во Македонија и на Истокот, бидејќи по Авганистан и по Ирак,

"Искусствата во Ирак покажуваат дека сè повеќе безбедноста и одбраната се мешаат како поими. Тие сè повеќе навлегуваат еден во друг, не може да се направи јасна дистинкција или поделба меѓу одбрана и безбедност. Дурри и самиот поим војска, војна треба да се менува и да се употребува терминот цивилизација на војската итн., бидејќи класичниот војник е научен на милитаристички начин на однесување и на војување. Тој треба да се цивилизира, хуманизира за развивање на демократијата и за заштита на човековите права и слободи", оценува министерот Ризван Сулејмани.

њето на Берлинскиот сид се усложнува. Имено, членките на НАТО се поделени во однос на прашањето за перспективите на воената алијанса, но зад кулисите се работи за односот на САД кон Европа, или спротивно.

ДИМЕНЗИОНИРАЊЕ НА СОЈУЗОТ

"НАТО сè уште не може да ги конципира своите зони на проширување, прашање кое во моментот, исто така, ја засегнува и ЕУ. По 11 септември 2001 година, по катастрофалните настани се случилја операциите во Авганистан, во Ирак, а НАТО го има и во Дарфур. Денес и контактите на НАТО со арапскиот свет се во една сосема поинаква состојба", објаснува претседателот на Евро-Атлантскиот совет на Македонија, Лазе Еленовски.

Во тој контекст треба да си го поставиме прашањето -

што бараме од Северноатлантската алијанса, уште повеќе какво НАТО нам ни треба.

"Глобално гледано ние ѝ припаѓаме на западната цивилизација, а во таа насока едно од клучните прашања кое се наметнува е тоа како и на кој начин треба да се димензионира Алијансата. Тоа ќе нè провоцира и нас, бидејќи на Самитот во Рига, кој ќе се одржи во ноември, а сите го прогласуваме за трансформациски самит, треба да се случат покрупни промени во НАТО. Дали Алијансата ќе одговори на предизвиците на денешната реалност? Дали ќе одговори на предизвиците на глобализацијата, бидејќи едноставно мора да се соочи со фактот дека во светот веќе можеби една ипол деценија се случува големиот процес на глобализација? Дали НАТО ќе се глобализира или не, тоа се големи прашања, кои се поставуваат и меѓу самите сојузници", истакна Еленовски.

Според тоа, денешните амбиции на аспирантите за влез во НАТО се по други за разлика од минатото кога се разговарало на друг начин, а постоеле и други услови за да се стане член на воениот сојуз. Имено, што се случува во светот? Од аспект на Алијансата, но и од призмата на сите нормални животи, пред сè, на оние кои како принцип произлегуваат од западната цивилизација, тоа се демократијата и човековите права. Но, прашање е како таа се развива или се спроведува во глобалниот свет.

"Значи, како во глобалниот свет денес да живееме подобро, како да се почитуваат човековите права, како да се продлабочи демократијата низ светот и како да се заштитат човечките животи од насилниците, кои сега се многу повеќе од порано, бидејќи нападите се асиметрични - имаме повеќе видови закани: од тероризмот, од криминалните групи во светот, од оружјето за масовно уништување и нормално од заканата од силите кои спроведуваат насилства и продуцираат кризи и опасности во регионот и поширико".

Според Еленовски, цен-

тарот на светот веќе не е Европа. Големите политички и економски бум има своја цена, а повеќето главни безбедносни предизвици во светот се наоѓаат на Исток. Поточно се наоѓаат во Азија, димензионирани од аспект на тоа кои региони или одредени делови од овој континент имаат приоритет. Во овие рамки Македонија треба да го пронајде својот стратешки интерес во Алијансата, бидејќи Западот сè повеќе се прашува каков однос треба да заземе кон глобалните случувања и во таа насока каков воен сојуз ќе се изградува?

ЛАЗЕ ЕЛЕНОВСКИ, ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ЕВРО-АТЛАНТСКИОТ СОЈУЗ НА МАКЕДОНИЈА

"Сите сме свесни за разликите кои постојат меѓу САД и Европа, или поконкретно меѓу одредени членки на ЕУ. Но, новиот канцелар на Германија, Андреа Меркел, истакна дека ќе има одредена промена во германската надворешна политика и во позиционирањето на НАТО како главен безбедносен систем. Поради ова, би требало да се случи дискусија меѓу Америка и Европа, а од тоа нормално е да се продуцира некој договор од кој ќе произлезе одговорот на прашањето - каква би требало да биде идната трансатлантска врска. Западот мора многу поефикасно да се соочи со сите останати предизвици, кои навистина се комплексни и бараат многу работа и труд.

Но, при тоа секој од сојузниците треба максимално да се вложи доколку, се разбира, луѓето нормално се свесни дека можат заеднички да работат и со консензус да ги набљудуваат задачите".

На Самитот во Рига клучно прашање ќе биде дали европските партнери ќе се согласат на поголеми издвојувања за буџетот на НАТО, бидејќи ако навистина се компарираат воените буџети, тогаш ќе се забележи дека постои огромна дискрапанца меѓу американскиот, кој со операциите во Ирак и во Авганистан достигнува и до 500 милијарди американски до-

шањето дали сакаме или не соодветно да одговориме на предизвиците, кои секојдневно се сè поголеми, како за нас, така и за Алијансата", вели Еленовски.

ОДНОСОТ МЕЃУ МАЛИТЕ И ГОЛЕМИТЕ

Во дијалогот меѓу Европа и САД најпрво ќе се договара за буџетското зголемување и како тоа средствата рационално да се искористат. При тоа, во таа насока ќе се формира фонд во кој секоја од државите-членки на НАТО на различен начин ќе пристапува кон своите обврски. Помошта која ќе биде издвојувана од страна на одредена голема држава ќе може да се редистрибуира кон малата држава, односно средствата ќе може да се транспортираат кон малите за да се создаде еден интегрален систем, кој на крајот ефикасно ќе се соочува со предизвиците.

"Алијансата е во длабока трансформација, пред сè, во воената структура. Знаеме дека оние традиционални две крила, европско и атлантско, се видоизменети. Атлантското е мозокот, а генералната стратегија се трансформира во Норфолк, а командата е во Европа, во Белгија, која е задолжена за самите НАТО операции. Новина претставува операцијата Дарфур, односно помошта за луѓето, за два ипол милиони луѓе кои беа загрозени од различните милиции кои, пред сè, беа финансирани од Владата во Судан. И во таа насока, од минатата година НАТО ѝ помага на Африканската унија, а тоа е во договор и со политичка согласност на ООН и на ЕУ. Токму на оваа операција, која е пионерска и оригинална, меѓународниот систем би требало да функционира во иднина, иако покрај тоа што Сојузот не може да се отргне од делот за соработка со сите меѓународни органи, чиј краен ефект е да даде вистинска заштита на човековите права и продлабочувањето на демократијата во светот. НАТО се подготвува и да ја зајакнува улогата на глобален тренер, имајќи ги предвид луѓето со искуство,

како и воените капацитети, кои се битни во моментот на операциите за заштита на мирот и за одржување на мирот, при што во одделни делови од светот им се помага на продемократските сили за да се моделира демократијата", истакна Еленовски.

Алијансата била создадена во 1949 година, со одредена цел, наспроти опасноста од блоковската војна да биде прв безбедносен гарант на мирот.

"Но, нормално, по распаѓањето на структурата на Советскиот сојуз, се поставуваше прашањето што со НАТО, дали и натаму ќе опстои, дали постои потребата од Сојузот, дали идејата за создавање НАТО престана да постои итн.", истакна министерот за локална самоуправа, Ризван Сулејмани, кој едно време ја извршуваше функцијата заменик-министер за одбрана.

Настаните од бивша Југославија, покажаа дека дефинитивно на Европа ѝ треба нешто што ќе ја гарантира безбедноста.

"При тоа се пројавија големи идеи, околу тоа која ќе биде таа безбедносна сила која на Европа ќе ѝ гарантира мерки на стабилност. Во тој контекст кружеа повеќе идеи, една од попознатите беше т.н. 'трокунска идеја', безбедноста ќе мора да се гарантира од три центри, тоа беа Советот на Европа, Европската заедница и ОБСЕ, која во комбинација требаше да гарантира одредена стабилност во Европа. Но, настаните во бивша Југославија покажаа дека ОБСЕ како организација нема капацитет да се справи со конфликти од поширок обем, какви што

имаше во поранешните ју-простори. Поради ова, беше нормално да се водат дискусии кон тоа дека единствена кредибилна сила која во вакви ситуации може да гарантира безбедност е НАТО. Меѓутоа, НАТО поставеноста, како блоковска организирана структура, за класични војни, веќе не е тоа што беше, се појавуваа нови опасности т.н. асиметрични, каде веќе немаме класична битка меѓу држави и нации, туку нерешени етнички малцински прашања, кои можат да генерираат кризи, а од друга страна, пак, тие кризи не можат да се контролираат. Натаму, по њујоршките случувања настанаа нови проблеми, кои покажа дека се појави нова опасност, кои за Европа дотогаш не беа термилошки познати. Ако се гледа на Европската унија, во рамките на терминот безбедност не постоеше тероризам, како една од опасностите. Но, ако погледнете на изјавата на Буш, кој рече дека Америка е нападната, веднаш се постави прашањето-од кого? Каде е

линијата на фронтот? Дали имаме окупирана територија итн.?", изјави Сулејмани.

Значи, на ниту едно од овие прашања не можеше да се даде одговор, бидејќи ниту се знаеше главниот град на напаѓачот, не се знаеше линијата на фронтот, ниту имаше окупирана територија. Меѓутоа, Америка се соочи со феноменот на тероризмот. Затоа се поставува дилемата кои ќе бидат натамошните активности на Алијансата?

"Втората енигма за НАТО е тоа како ќе треба да се реорганизира, бидејќи формално ситуацијата во Ирак го отвори прашањето како да се справиме со оружјето за масовно уништување, кое прв пат се појави и во стратегијата на Америка? Ова, исто така, не беше познато во стратегијата на Европа, и околу тоа се водеа дебати. За сите овие прашања се расправаше теоретски, но и како да се решат тие ризици? Ризици претставуваа и слабите држави, а тоа во сите стратегии на ЕУ не беше идентифику-

вано. Но, во стратегиите на НАТО и на Америка ќе видите дека овие неколку извори на ризици се идентификувани како асиметрични, во нив влегуваат: тероризмот, оружјето за масовно уништување, слабите држави кои можат да предизвикаат кризи, организираниот криминал итн. Овој вид ризици ниту можат да се спречат или да се добијат со класичните методи и стратегии", вели министерот.

Република Македонија членството во НАТО го прифати како стратешка цел. Но, самото време отвори и други глобални прашања - што по Ирак? Какви се односите меѓу Америка и Европа?

"Исто така, интересна е дилемата што ќе правиме ние кои сме кандидати за ЕУ и претендираме за НАТО, прашањето на интеграцијата кон НАТО и ЕУ, го наметнува прашањето дали тоа се два правца, паралелни правца, или дали тоа се правци кои се судруваат, па некој ќе ги нарече ЕУ и НАТО, пара со две страници", оценува Сулејмани.

По првата мисија на ЕУ во Македонија дилемите беа уште поголеми, како сè тоа ќе функционира, дали ЕУ како економски џин ќе остане безбедносно џуџе? Факт е дека економската сила на Европа е респектибилна, поради што им е потребна на сите во светот. Но, факт е дека и воените капацитети на ЕУ како целина не можат да се компарираат со Америка. Тие се неспоредливи. Но, која ќе биде улогата на ЕУ во проширувањето на НАТО? Ова остава простор за дебата во поделбата на глобалните работи и во поделбата на задачите во НАТО.

ИСПРАТИ СМС **КУПИ ГО ВИСТИНСКИОТ ПОДАРОК**

1. На 075 14 14 42 испрати СМС со содржина*: **POD 075XXXXXX** каде што XXXXXX е бројот на твојата сакана личност.
2. Таа ќе добие анонимна порака со прашање - што би сакала да добие за подарок.
3. Почекај го нејзиниот одговор, а потоа „изненади“ ја со вистинскиот подарок!

СМС ПОДАРОК услугата чини 20 ДЕН. + 18% ДДВ
*со празно место, како во примерот

ИСПРАТИ СМС НА
075 14 14 42
20 ДЕН. + 18% ДДВ

СОНОВНИК

За толкување на твојот сон испрати СМС порака со следната содржина*: **SON** помн
Толкувањето го добиваш веднаш.
*со празно место како во примерот